

А. В. Мозгова, студентка Інституту філології Київського університету імені Бориса Грінченка

ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕОРЕТИЧНОГО АСПЕКТУ ПРОСТОГО РЕЧЕННЯ ЯК ВАЖЛИВОЇ СКЛАДОВОЇ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ

У статті дослідження теоретичного аспекту простого речення розглядається як важлива складова китайської мови; відображаються особливості дослідження простого речення як багатоаспектної синтаксичної одиниці китайської мови, висвітлюються проблеми дослідження простого речення китайської мови, підкреслюється значимість та актуальність дослідження теоретичного аспекту простого речення китайської мови.

Ключові слова: *просте речення; синтаксис; китайське мовознавство; класифікація речення.*

Останнім часом завдяки політичним і економічним перетворенням, що відбулися у світі, змінилися зв'язки між країнами і народами. За словами монгольського лінгвіста Герелмаа Ад'яа «Так, швидке економічне зростання Китаю виражається не тільки в тому, що багато країн стали вкладати гроші в економіку Китаю, фахівці їдуть працювати безпосередньо в Китай, китайські студенти прагнуть здобувати освіту за кордоном, фахівці підвищують свій освітній рівень за кордоном, але і в тому, що змінився статус китайської мови». [1, с. 1] Китай із закритої країни перетворився на відкриту державу з усвідомленням важливості економічних, політичних і культурних зв'язків. Вивчати китайську мову в наші дні стало необхідністю. Нормально в процесі вивчення відбувається порівняння рідної мови і мови, що вивчається в цілому і окремих аспектів їх граматики і лексики. У даний час навчання китайській мові з кожним днем завоює собі все більше і більше місця в Україні.

Для взаєморозуміння різних народів необхідно вивчати національну картину світу. Мова - це ключ до розуміння національного менталітету.

Аналіз особливостей граматики (особливо такого її розділу як синтаксис) сприяє ефективності міжкультурної комунікації.

Актуальність роботи полягає у вивченні недостатньо вирішених вітчизняними мовознавцями проблем формування і функціонування простих речень китайської мови.

Мета дослідження полягає в дослідженні теоретичного аспекту простого речення як важливої складової китайської мови.

Виклад основного матеріалу. За Курдюмовим А. В., прийнято вважати, що “питання дослідження синтаксису в роботах європейських науковців було вперше розглянуто в XVIII-XIX ст.” [4], коли стали з'являтися перші універсальні (тобто створені за зразком Пор-Рояля) граматики китайської мови, написані Варо (1703 р.), Маршманом (1814 р.), Фурмоном (1742 р.), Байєром, Премаром (1831 р.). «Автори цих книг, так само, як і пізніше Ма Цзяньчжун, з одного боку, постулювали відсутність форм слова, з іншого ж знаходили повний набір граматичних категорій: рід, число, відмінок тощо. Зазвичай такі граматики були порівняльними і містили набір правил для перекладу, тому їх називають перекладними.» [8] Слідом за китайськими вченими і виходячи із практики офіційного спілкування в Цинському Китаї, європейські фахівці описували тільки веньянь, не стикаючись з реальним байхуа.

Перша граматика, яку можна вважати науковою, належить перу французького орієнталіста Жан-П'єра Абеля-Ремюза (1788-1832 рр.). Відомо, що Ж.-П.Абель-Ремюза був знайомий з видатним німецьким лінгвістом Вільгельмом фон Гумбольдтом (1767-1835 рр.), і саме завдяки їх контактам Гумбольдт отримував дані про китайську мову, покладені в основу чотиричленної міфологічної класифікації.

У 1818 р. в праці Августа-Вільгельма Шлегеля (1767-1845 рр.) «Нотатки про провансальську мову та літературу» (1818 р.) китайська мова описується

як аморфна, тобто така, яка не має ніяких морфологічних форм. Пізніше Вільгельм фон Гумбольдт дав китайській мові характеристику ізолюючої, стверджуючи, що “все-таки вона має граматичну форму, яка, однак, на відміну від європейських мов, виявляється шляхом зміни не слова, а порядку слів та інтонації”. [4, с. 36]

Перший опис китайської мови як «неодноскладової» здійснено в граматиці М. Базена («Мандаринська граматика та загальні принципи китайської розмовної мови», 1856 р.). “У книзі М. Базена детально розбираються виявлені ним сім способів словотвору в гуаньхуа, які варіюються залежно від різних частин мови” [4, 37].

У 1868 р в Шанхаї вийшла перша «Граматика Шанхайського діалекту» Дж. Едкінса. Як і Базен, Едкінс визнає наявність в китайській мові двоскладових слів і проводить історичні паралелі.

Велике значення мала видана в 1881 р. «Китайська граматика Георга фон Габеленца» (1807-1874 рр.). У ній також детально розбиралася проблема частин мови, рішення якої автор бачив у встановленні т.зв. «подвійної класифікації»: за «основним» значенням і за вживанням. Габеленц вводить поняття композити (складного слова - неодноскладу), довгий час використовувалося в синології.

У 1948 р виходить «Вступний курс китайської мови» (国语入门), а в 1968 р — «Граматика китайської розмовної мови» (中国话的文法), яка принесла автору всесвітню популярність.

«Вступний курс китайської мови» являє собою досить докладний опис граматики гоюй (国语), тобто покладеного в основу стандарту офіційного спілкування пекінського діалекту. Крім того, у ній детально описуються веньянь, діалекти, викладаються основи фонології.

У книзі описуються і пояснюються морфологія і синтаксис китайської мови, докладно описуються властивості частин мови, причому різними частинами вважаються, наприклад, власні і загальні іменники.

Ключові поняття при тлумаченні китайського синтаксису — вирази, конструкції і типи конструкцій. Синтаксис у розумінні Чжао Юаньженя являє собою систему властивих мові конструкцій, виявлених на основі аналізу за безпосередньо складовими. До найбільш простих автор відносить кілька типів конструкцій: суб'єктно-предикатна, сурядна, підрядна, дієслівно-об'єктна і серія дієслів.

Значну роль у систематизації вивчення китайської мови на початковому етапі зіграли чудові вітчизняні підручники, авторами яких були О. Н. Драгунова, Т. П. Задое́нко (1965 р.) і знаменитий класичний підручник Т. П. Задое́нко видання 1977 і 1978 рр. Автори цих книг дотримувалися свідомо-практичного методу, що вигідно відрізняло їх від аналогічних, що видавалися в КНР і на Заході. «На підручнику Т. П. Задое́нко виховувалося не одне покоління сучасних вітчизняних китаїстів» [4, с. 64].

Цілу епоху у вітчизняному китаєзнавстві склали праці Вадима Михайловича Солнцева (1928-2000 рр), найвидатнішого вітчизняного синолога, лінгвіста широкого профілю, директора Інституту мовознавства Російської академії наук (1987-2000 рр.): кандидатська дисертація «Проблеми слова та кореня в сучасній китайській мові» (1953 р.), докторська дисертація і монографія «Мова як системно-структурне утворення», курс лекцій «Теоретична граматика китайської мови. Проблеми морфології» (1978 р.), монографія «Введення в теорію ізолюючих мов» (1995) та ін.

Значний внесок у китаєзнавство внесла Ніна Василівна Солнцева (нар. 1926 р.). Разом з В. М. Солнцевим вона розробляла загальні проблеми граматики і типології китайської мови (курс лекцій «Теоретична граматика китайської мови. Проблеми морфології» (1978 р.); численні статті та доповіді): частини мови, структура слова, т. зв. нульова форма слова. Їй

належить монографія «Проблеми типології ізолюючих мов», де проаналізовано ряд спірних питань мов ізолюючого ладу, детально досліджені прояви інкорпорації і аглютинації.

Одним із найвідоміших вітчизняних дослідників китайського синтаксису є Євгенія Іллівна Шутова («Питання теорії синтаксису. На основі зіставлення китайського і російської мов» (1984 р.); «Синтаксис сучасної китайської мови» (1991 р.)). «У той час її праці, де представлена оригінальна точка зору, - найбільш детальний опис конструкцій китайської мови у вітчизняній лінгвістиці». [4, с. 64].

Перу Тань Аошуан належить ряд підручників, праць і статей з теорії та методики викладання китайської мови. У 2002 р вийшла її фундаментальна монографія «Проблеми прихованої граматики: Синтаксис, семантика і прагматика мови ізолюючого ладу» (на прикладі китайської мови), де докладно розбираються синтаксичні конструкції і актуальне членування, «вічна» проблема порядку слів, дієслово і дієслівні категорії, категорія заперечення, ім'я та іменні категорії, дейксис і граматика тексту. Мабуть, вперше у вітчизняній і світовій лінгвістиці так докладно аналізуються найдрібніші нюанси функціонування мовних одиниць, і доводиться існування «прихованих» граматичних категорій.

Висновки. Дослідження проблеми типологізації простих речень належить до однієї з найскладніших проблем синтаксису та граматики в цілому. Тому звернення до комплексу загальнотеоретичних питань, на нашу думку, було необхідною складовою даної роботи.

Незважаючи на ряд досліджень китайських, європейських та російських мовознавців та неоднозначності їх думок із цієї теми, проблема дослідження типологізації простого речення китайської мови не було проведено в повному обсязі на теренах України.

Проте на наш погляд, при вивченні носіями української мови китайської мови, зокрема синтаксису, виявляється багато труднощів, адже структури речень обох мов абсолютно різні. Знаходження загальних місць і виділення відмінностей в українській і китайській мові, на нашу думку, могло б послужити опорою для полегшення засвоєння правил китайської граматики.

На нашу думку, український лінгвіст перш за все має бути орієнтований на свого студента, рідною мовою якого є українська. Праці російських, європейських та китайських мовознавців у цьому випадку можуть слугувати якісною основою для написання такого дослідження. Проте ніяк не повинні ставати абсолютним його сухим перекладом.

Отже, дана стаття може послугувати певною основою для написання подальших, більш детальних та глибоких досліджень із синтаксису. Адже структура речення може бути розтлумачена науковцями абсолютно по-різному. Проте, на наш погляд, у будь-якому разі українському лінгвісту слід опиратися на джерела мовою оригіналу, орієнтуючись на українськомовного студента.

Література

Література українською мовою

1. Лонська Л.І. Структурно-семантичні особливості буттєвих речень в українській мові. – Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.02.01 - українська мова. Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, Київ, 2001.
2. Вихованець І. Р. Словник української мови / І. К. Білодід, А. А. Бурячок. - Київ: Наукова думка, 1973. - 840 с.
3. Касевич В. Б. Семантика. Синтаксис. Морфологія / В. Б. Касевич. - М: Наука, 1988. - 311 с.

Література російською мовою

4. Курдюмов В. Курс китайского языка. Теоретическая грамматика / Владимир Курдюмов., 2006. – 576 с.
5. Горелов. В. И. Стилистика современного китайского языка / В. И. Горелов. - М.: Просвещение, 1979. - 192 с.

6. Кондрашевский А. Ф. Практический курс китайского языка / А. Ф. Кондрашевский. - Москва: Восточная книга, 2010. - 768 с.

7. Курдюмов В. Курс китайского языка. Теоретическая грамматика / Владимир Курдюмов., 2006. – 576 с.

Література китайською мовою

8. 【印度】泰戈尔. 飞鸟集 / 【印度】泰戈尔., 1916.

9. 茅盾. 白杨礼赞 / 茅盾., 1941. – 1000 字.

10. 朱自清. 背影 / 朱自清., 1925.

References

In Ukrainian:

1. Lonska L. I. Structural and semantic features of existential sentences in the Ukrainian language. - The dissertation for the degree of candidate of philological sciences, specialty 10.02.01 - Ukrainian. National Pedagogical Dragomanov University, Kiev, 2001.

2. Vychovanets I. R. Dictionary of the Ukrainian language / I. K. Bilodid, A. A. Buryachok. - Kiev: Naukova Dumka, 1973. - 840 p.

In Russian

3. Kurdyumov V. Chinese language course. Theoretical Grammar / Vladimir Kurdyumov., 2006. - 576 p.

4. Gorelov. V.I. Stylistics of the modern Chinese language / V.I. Gorelov. - M.: Prosvieshcheniie, 1979. - 192 p.

5. Kondrashevsky A. F. Practical course of the Chinese language / A. F. Kondrashevsky. - Moscow: Vostochnaia Kniha, 2010. --- 768 p.

In Chinese

6. [India] Taige'er. Flying Birds Collection [India] Taige'er., 1916.

7. Mao Dun. Poplar Praise / Mao Dun., 1941. – 1000 words.

8. Zhu Ziqing. Back View / Zhu Ziqing., 1925.

А. В. Мозговая

ИССЛЕДОВАНИЕ ТЕОРЕТИЧЕСКОГО АСПЕКТА ПРОСТОГО ПРЕДЛОЖЕНИЯ КАК ВАЖНОЙ СОСТАВЛЯЮЩЕЙ КИТАЙСКОГО ЯЗЫКА

В статье исследование теоретического аспекта простого предложения рассматривается как важная составляющая китайского языка; отражаются особенности исследования простого предложения как многоаспектной синтаксической единицы китайского языка, освещаются проблемы исследования простого предложения китайского языка, подчеркивается значимость и актуальность исследования теоретического аспекта простого предложения китайского языка.

Ключевые слова: *простое предложение; синтаксис; китайское языкознание; классификация предложения.*

A. V. Mozgova

STUDY OF THE THEORETICAL ASPECT OF A SIMPLE SENTENCE AS AN IMPORTANT COMPONENT OF THE CHINESE LANGUAGE

The article examines the theoretical aspect of a simple sentence which is considered as an important component of the Chinese language; the features of the study of a simple sentence as a multidimensional syntactic unit of Chinese are shown, the problems of the study of a simple sentence of the Chinese language are highlighted, the importance and relevance of the study of the theoretical aspect of a simple Chinese language are emphasized.

Keywords: *simple sentence; syntax; Chinese linguistics; classification of the sentence.*